

Or poserai per sempre
Stanco mio cor.

Giacomo Leopardi

(Reposaràs per sempre
cor meu cansat)

Trad. Narcís Comadira

SOBRE LA TERRA I LA LLENGUA

Rosa Fabregat

Ai el llorer de la vida, per a alguns que esquerp es fa!
Prou que n'he cercat la branca amb anhel i net esguard,
però les fulles s'allunyen sempre de la meva mà.
Una mà oberta que cerca: l'ínfim encens de l'edat,
d'una llarga trajectòria, d'un camí consolidat
que veu la fi al seu davant. Brilla la llum de l'espelma
i la cera ja s'acaba. Sento l'ànima cansada
amb regust de perdedora, a desgrat d'aquell glop tendre
de llorer de joventut.

Des de ben jove escrivia poemes tentinejants,
-Verdaguer era el meu model- que llegia en català
als meus pares i als meus avis.
El difícil era escriure'l, perquè a l'aula no es parlava
i en els llibres era l'altra, l'altra llengua, el castellà,
la que omplia les pissarres, les llibretes, i les normes,
les cançons, i els maldecaps de les cases que, en silenci,
maldaven per oblidar les misèries d'una guerra
que els havia anorreat. Era un diumenge al migdia,
un diumenge clar de maig, quan a dalt de l'escenari,
amb molt públic al davant, vestida amb túnica blanca,
declamava els meus poemes, damunt la fràgil columna,
insegura sota els peus, i aquelles blanques sandàlies
que no em creia que portava, perquè tot era irreal.

A mi el que més m'abellia era escoltar les granotes
com raucaven vora el riu, la lluna que, juganera,
encenia el fanal blanc i la vella cadenera
que cantava sens parar, i la mare com cantava
en aquell balcó enllunat, on niaven orenetes
sota els ràfecs, i pardals, i florien els geranis,
i la mare m'encisava, entonant belles cançons
d'una llengua prohibida, dolça i fresca com la mel,
que escoltava embadalida, les llargues tardes d'estiu,
quan el sol, tan implacable, mig aclucava l'esguard
per sentir la marinada que arribava cap al tard
i arriava, melodiosa, les aigües d'aquest vell riu,
que torno a tenir a la vora, a la fi del meu camí.

La llengua és la meva pàtria, la llengua que porto a dins,
la que mai m'abandonava, la que sempre em fa feliç.
La que brodo a la pantalla, la que brodava al paper.
La que porto dins de l'ànima, la que em batega a la sang.
La llengua i la meva terra que acull joves nouvinguts,
d'ulls negres com l'atzabeja, i pell d'eben, cos esvelt,
o grisos i blaus del nord, i pell clara com la cera
de l'espelma que em consum -com deia Rainer Maria
en veu del seu traductor, aquell oblidat Vinyoli-.

Som la terra acollidora que accepta totes les veus
i a poc a poc les fa seves i va barrejant les sangs
i els nous fills prenen consciència de l'esperit dels catalans.
Una terra que camina i ensopega ben sovint
amb els mateixos obstacles que la història va teixint,
per furta-li la memòria i l'anhel de decidir.
No pot ser mai responsable de triar el propi destí.
Pobra terra, pobra terra, que comanda el seu veí!
S'apropia dels seus fruits i li estrangula el llenguatge.
Li obnubila el pensament perquè no se senti esclava.
I se'n sent.

Sí que ho és i bé que ho sap quan li furguen les entranyes,
amb el somriure felí, els descendents d'un Felip.
Pobra terra, pobra terra que accepta la submissió!

Les orenetes hi arriben cada nou any puntuals
a la crida de l'instint, a la crida de la llum.
Les cigonyes s'hi han quedat. Als cims de les altes torres
d'esglésies i campanars, i a dalt de les altes grues
hieràtiques i elegants, com a vivents escultures,
entomen el fred roent d'una ciutat on la boira
sovint el llençol hi estén i amaga la lluna plena
que ens vetlla tota la nit. Cremo avui l'última cera
mentre teclejo amb delit el cant de la vella lira
que ben jove vaig fruir, amb il·lusió i innocència,
i les lletres són estels de la finestra electrònica,
que s'arregleren fidels.

És la meva última cursa. Componc mentre la finor
d'aquest art no se m'allunyi, aquest cant i el seu misteri,
aquell místic abandó al dolç so de la natura,
tan excels i embriuxador, que porto dintre la sang
i és ressò del Creador, que amara la seva essència
dins del cosmos tan profund, on encara es pot percebre
la remor de la creació.

Després compondré en silenci, la música del meu llàüt,
que encomana la natura, sense cap cursa que em cridi
vers el repte i el trofeu, o a l'inútil farciment.
Seré una engruna de llum d'una llengua menystinguda,
un gra de sorra al desert, una llàntia pampalluga
que tecleja pols d'estels, en silenci a casa seva.
Aquell silenci fecund, en l'enllà dels meus quinze anys
i en tota la meva vida.

I en l'enllà de Ramon Llull -el poliglòt franciscà,
que alliberà presoners i emprà ferm la nostra llengua-.
I en l'ençà del meu retir, gra de sorra del desert
-que Ramon tants cops creuà- en el conreu de la llengua.

O seré la jardinera d'un balcó ple de geranis
resistents al fred més viu. Són la mata de ginesta
del poema de Leopardi que perviu a la sequera.
La sequera de l'entorn, la sequera de l'esperit.
La del meu lloc de naixença, el de la llengua tan fràgil
que perviu com la ginesta, o el gerani que malviu

corcat per la papallona.
Miro el cel des del balcó i contemplo les cigonyes
com porten branques al niu. La primavera s'acosta.
El riu Segre flueix plàcid, amb ànecs aparellats
que neden de dos en dos. A l'altra riba els equips
d'immigrants amb i sense papers,
juguen tranquils a futbol sobre catifa de gespa.
Potser no tenen ni feina. Potser si miren les aus
els deuen tenir enveja.

Pobres humans que han deixat massa lluny la seva terra.
Massa lluny el seu caliu. Massa lluny la seva llengua.

Som formigues que habitem en un món indiferent
mirant com passa la vida. I potser al nostre costat
s'extorsiona una immigrant, se la tanca amb pany i clau
prostituint-la.

La nostra casa és la Terra i els seus fills som tots germans.

Som aigua, fang i foc, d'un món accelerat que no té pausa.
Fa quatre-cents anys, Galileu espià el cosmos amb la lent
i van caure els vels del cel. Li fou donat suposar
unes lleis de la natura, fins llavors no desvetllades.
Com sostenia Copèrnic. Va prevaldre Ptolomeu,
el geocèntric. "La Terra és el centre", havia deixat dit.
Ho creien els poderosos. Galileu fou humiliat.
Però el sol dóna la vida, i la lluna, al seu costat.
És ell qui dóna llum i força, deien els heliocèntrics.
I la Terra gira al seu voltant. Corroborava Galileu.
Fou condemnat al silenci i actualment rehabilitat.

Allò que el poeta intueix, a l'altra banda del mirall,
El científic ho raona.

Som formigues que habitem en un món indiferent
mirant com passa la vida. I la vida és el germà
que arriba d'una altra terra i no té on reclinar el cap.
Ha deixat lluny la família, i la casa i la llengua.
I la terra.
Au que emigra i no te ales. I toparà amb les fronteres.